

Ольга Демиденко
(Київ)

УДК 81'4 (811.111+161.2): 39

ЕМОТИВНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ СИМВОЛІВ

Проаналізовано емотивність національно-культурних символів у контексті порівняння української та англійської лінгвокультур. Розглянуто сутність категорії емотивності та поняття емотивної лексики. Наведено визначення поняття символу. Проаналізовані слова-реалії як безпосередня мовленнєва реалізація символів певної лінгвокультури, міфологічні реалії як національно-культурні символи, в тому числі у складі компаративних фразеологізмів. Визначено поняття реалій-символів. Здійснено співставлення деяких образів фразеологічних порівнянь українській та британській лінгвокультурах з урахуванням їхньої емотивності та асоціацій, що ними викликаються. Увага автора зосереджена на протиставленні Добра і Зла та відповідних міфологічних образів в українському та британському міфологічному дискурсах з огляду на реалізацію емотивного потенціалу образів-реалій та лексем, що належать до їхніх денотативних полів.

***Ключові слова.** Лінгвокультурологія, лінгвокультура, міфологема, реалія, символ, фразеологізм, порівняння, емотивність.*

Постановка проблеми. Дослідження національно-культурної свідомості у її мовних і мовленнєвих проявах є актуальним питанням лінгвокультурології, психолінгвістики та інших напрямків сучасної лінгвістичної науки. Суспільна природа мови, пов'язаність мови з мисленням та комунікативна спрямованість як глобальна функція мови вказують на її безперечну психологічну емотивність, яка є одним із провідних компонентів змісту національно-культурних символів. Категорія емотивності передбачає емотивне значення, в єдиній структурі якого міститься сема емотивності різних рангів, в яких представлені емотивні смисли, які можуть співпадати з лексичним значенням, бути конотативними або входити у логіко-предметну частину значення. Проблема категорії емотивності у складі національно-культурних смислів залишається **актуальним і недостатньо розробленим** у сучасній лінгвістиці, особливо у контексті порівняння мовних символів української та англійської лінгвокультур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання національно-культурного символу у лінгвістичних наукових розвідках тісно пов'язане з дослідженнями концептуальних метафор, реалій, фразеологізмів, культурно-специфічних лексем у творах фольклору, етномовного компоненту казок тощо. Категорія емотивності національно-культурних символів україномовної та англійської лінгвокультур має дискусійний характер і ще не була предметом наукових пошуків і досліджень.

Метою цієї статті є розгляд мовної реалізації емотивності деяких національно-культурних символів україномовної та англійської лінгвокультур на матеріалі творів фольклору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою опису всієї множинності емотивної лексики слугує категорія емотивності, яка відрізняється від емоцій. На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тому емоції – психологічна категорія, а й емотивність – мовна. Категорія емотивності розуміється двояко. При широкому розумінні ця категорія охоплює всі мовні засоби відображення емоцій і передбачає об'єднання семантично близьких мовних одиниць різних рівнів. При вузькому розумінні категорія емотивності пов'язана з емотивним компонентом значення, яке представлено емотивними смислами, що проникають в семантику слова і закріплюються в ній: в денотативному та конотативному значеннях, макрокомпонентах і в семантичному потенціалі [10, с. 49]. Тому емотивна функція проявляється щоразу, коли мовець виражає своє почуття, своє ставлення до навколишньої дійсності або коли він хоче викликати яку-небудь почуттєву реакцію свого співбесідника [9, с. 10]. Згідно з концепцією В. В. Виноградова, кожне слово предметно-логічного значення оточене особливою експресивною атмосферою, що варіюється залежно від контексту. Виразна сила властива звукам слова та їх різноманітним сполученням, морфемам та їх комбінаціям, лексичним значенням. Слова перебувають у безперервному зв'язку з усім нашим інтелектуальним та емоційним

життям. Експресія завжди суб'єктивна, характерна й особиста. Вона може бути короткочасною і стійкою, тимчасовою та постійною не тільки для особистості, навколишнього середовища, класу, а й епохи, народу, культури [3, с. 75].

Емотивність має категоріальний статус на різних рівнях мовної системи і мовлення – фонологічному, морфологічному, синтаксичному і т.д. На кожному рівні емотивність, емотивна виразність досягається мовними засобами різних рівнів системи мови, а також використанням різних стилістичних прийомів та стилістичних фігур. Важливу роль виконує передусім емотивна лексика (це-сукупність емоційної лексики і лексики емоцій), тобто проварки словникового складу, які так чи інакше пов'язані з людськими почуттями [9, с.11].

У контексті дослідження емотивного компоненту національно-культурних символічних смислів мовних одиниць на першочергову увагу заслуговують, безперечно, реалії як окремих видів культурно-специфічної лексики і, особливо, реалії, семантично пов'язані із символами-архетипами національної свідомості, відтвореними й описаними у міфах, казках та інших фольклорних творах. Оскільки слова-реалії можуть бути безпосередньою мовленнєвою реалізацією символів певної лінгвокультури, наведемо визначення понять.

Символ у широкому семіотичному сенсі визначається як знак, що передбачає використання свого первинного змісту у якості форми іншого, більш абстрактного та загального змісту, причому вторинне значення, яке може виражати поняття, яке не має особливого мовленнєвого вираження, об'єднується з первинним під спільним означальним [11, с. 125].

О. В. Шелестюк визначає такі властивості символу як образність (іконічність), вмотивованість, комплексність змісту символу та рівноправність значень у ньому, «імманентна» багатозначність та розмитість меж значень у символі, архетипічність символу, його універсальність в окремій культурі та перехрест символів в культурах різних часів та народів, убудованість символу в структуру міфології, літератури, мистецтва та інших семіотичних систем, співвіднесеність символічного та мовленнєвої реальності, символу та мови й мовлення [11, с. 126].

Оскільки, як вже зазначалося, міфологічні реалії як національно-культурні символи можуть бути образами фразеологізмів, на безперечну увагу заслуговують компаративні фразеологічні одиниці, у складі яких наявні культурні символи, що відтворюють специфіку сприйняття світу представниками лінгвокультури. Компаративні фразеологізми як стійкі та відтворювані словосполучення, фразеологічна специфіка яких засновується на традиційному порівнянні, є мовною реалізацією усталених культурних асоціацій. Компаративні фразеологізми також є цікавим матеріалом для дослідження емотивності, з огляду на поєднання і взаємодію в них планів номінації та компаративності. Оскільки фразеологічні порівняння часто використовуються для інтенсифікації висловлювання, фокусуванні уваги та певних характеристиках об'єкту порівняння, використання традиційного образу у такому фразеологізмі забезпечує реалізацію намірів автора висловлення відповідно до його лінгвокультурної приналежності і за таких самих умов сприймаються реципієнтом. Відмінність образів порівнянь у різних мовах може становити неабиякі труднощі у процесі міжкультурної комунікації з огляду на те, що певний образ викликати у співрозмовників реакцію, притаманну для їх лінгвокультур. Саме тому важливим є співставлення образів фразеологічних порівнянь у різних лінгвокультурах з урахуванням їх емотивності та асоціацій, що ними викликаються. Перш за все важливо звернути увагу на символи, що є характерними для багатьох або всіх культур та, відповідно, лінгвокультур, тобто символи-архетипи.

Символи-архетипи визначаються як символи, що базуються на найдавніших міфологічних або первинних безсвідомих уявленнях про світ, з затемненим обґрунтуванням перенесення. Головними загальнолюдськими символами-архетипами є *батько-небо, мати-земля, яйце, змія, риба, сонце-око, дерево (росток), вода (ритуальне омовіння), пташка, шлях чи дорога або подорож, круг чи шар*, тощо. Ці символи не є продуктом однієї культури, а діють в культурах, розподілених у часі та відмінних за своїм історичним розвитком. [11, с. 4]. Слід, однак, зауважити, що незважаючи на наявність одних символів-архетипів у різних культурах, емотивне значення лексем, що описують такі символи, може відрізнятися у різних лінгвокультурах, що спричиняється специфікою історичного розвитку та менталітету нації та її представників.

Інформація про національний образ світу, ставлення представників певної лінгвокультури до об'єктивного світу кристалізується і концентрується саме у *реаліях-символах*, що можуть визначатися як лексеми на позначення міфологем певної лінгвокультурної спільноти, яким притаманна емотивність, що відтворює специфіку світосприйняття об'єктивної дійсності представникам такої лінгвокультури. **Міфологема** визначається як стійкий стан суспільної свідомості, суспільної психології, у якому зафіксовані канони опису існуючого стану речей у самі описи того, що існує і має право на існування. У міфологемі задані основні відношення між тим, що визнається існуючим у міфологізованому суспільстві. Основну частину міфологеми становить опис того, чому існує те, що існує, і чому воно функціонує так, а не інакше. Міфологеми фіксують порядок речей і слугують концептуальним обґрунтуванням поведінки у даному суспільстві [2, с. 126]. Таким чином, міфологема може слугувати як обґрунтуванням, так і певною моделлю комунікативної поведінки представників певної лінгвокультури, що передбачає відповідне емотивне забарвлення реалій-символів. Цей емотивний компонент значення сприйматиметься найпершим під час міжкультурної комунікації, але природно, що реципієнт повідомлення надаватиме таким реаліям символічний смисл і емотивне значення, що характерні для його лінгвокультури.

Емотивність реалій-символів тривалий час залишала поза увагою дослідників і лише нещодавно з'явилися дослідження, що певною мірою торкаються цього питання. Так, наприклад, Д. Б. Демехіна підкреслює, що українські фольклорні й літературні образи (символи) як наслідок вроджених *комплексів агресивності* своїми джерелами сягають у давні язичницькі часи. Народна уява трансформувала образи язичницьких богів у нечисту силу після прийняття християнства. Нечиста сила змальовувалася в українській літературі у трьох іпостасях (образах-символах): чорти (щезники, домовики, лісовики), тобто образи, що прийшли з язичницької релігії, Сатана або Люцифер – «князь», що мислився відповідно історичним реаліям, переважно доби більшовизму; «зло», безвідносно до якогось конкретного образу. Джерелом першої іпостасі послужили язичницькі вірування, український фольклор, його окремих прошарок, що називається українська демонологія, джерелом другої – Біблія, християнські апокрифи, церковні усні перекази, агіографії, середньовічна європейська література [5, с. 248]. Відповідним чином, негативної конотації набувають реалії-символи, що позначають такі персонажі.

Язичницькі символи, що мають позитивну конотацію, наприклад, такі як *Сонце, небо, земля-матінка, яйце* та багато інших у вищезгаданому дослідженні не розглядається, так само як і символи, що походять з біблійних джерел. Саме тому, на нашу думку, буде цікавим проаналізувати емотивний потенціал образів-символів слов'янської міфології у порівнянні з емотивним потенціалом аналогічних образів англійської міфології.

Традиційно образи будь-яких міфів лінгвокультур поділяються на представників Добра і Зла, що, безперечно, зумовлює емотивну забарвленість денотативних полів відповідних міфологічно-казкових реалій. Так, в українській слов'янській міфології, світ створений Всевидячим Оком, з якого з'явилися Першоптах та Першобог (Сокіл-Рід). Саме Першобог створює Білобога та Чорнобога, образи яких символізують вічну боротьбу добра і зла, які є вічними, оскільки є життям. Білобог з яких стає Володарем Світла й Світлого Світу, втіленням краси й добра, який живе у Вирії (райському острові з чарівним озером Живої Води та Прадубом) з Перуном (богом грози, грому та блискавки) і Колядою (богинею Неба, матір'ю Божича-Сонця). Чорнобог стає Володарем Темряви, уособленням зла і жахиття, що вкритий чорною шерстю, живе у Мороці зі Змієм-драконом, що дихає вогнем, та жахливою Марою – богинею зла, темної ночі, кошмарів, хвороб та смерті, повелителькою підземного царства мертвих. Відповідно, усі українські міфологічні персонажі, що служать Білобогу, асоціюються з добром і мають позитивну конотацію, а всі слуги Чорнобога пов'язані зі злом і викликають негативні асоціації. В українському міфологічному дискурсі лексеми, що належать до денотативних полів цих образів набувають відповідного емотивного забарвлення і конотації. Саме така позитивна чи негативна емотивність відтворюється фразеологічно, метафорично або аллюзивно у інших дискурсах (художньому, політичному, публіцистичному, рекламному тощо).

Британський міфологічний дискурс перш за все, звичайно, асоціюється з міфологією кельтів, але проаналізувати паралелізм персонажів кельтської та української теорій космогенезу та емотивність відповідних лексем наразі не виявляється можливим внаслідок повної відсутності

відповідної інформації про уявлення кельтів. Як підкреслюють дослідники (Т. Роллерстон), корпус ірландських легенд дуже широкий. Звичайно, тексти, що дійшли до нас, було укладено вже в християнський період, але в них залишилося стільки безумовно язичницького, що припускати, що християни, які редагували та переписували тексти, вилучили всі натяки на чужу для їх релігії концепцію створення всесвіту, було б вельми дивно. В ірландських повістях про початок світу мова йде не про початок Світу в цілому, а про заселення їх власної країни, Ірландії [10]. Звичайно, для нашого дослідження це зменшує точність проведення аналізу емотивності міфологічних образів-реалій, оскільки усі похідні образи набувають позитивної або негативної емотивності відповідно до первинної основи, закладеної у найдавніших описах космогонічних уявлень представників відповідних лінгвокультур. Але у контексті нашого дослідження наша увага зосереджується на протиставленні Добра і Зла та відповідних міфологічних образів, з огляду на реалізацію відповідного емотивного потенціалу образів-реалій та лексем, що належать до їх денотативних полів. У цьому контексті спільним для української та англійської лінгвокультур є використання колоронімів *білий/white* у фразеологізмах з позитивним значенням та, відповідно, колороніму *чорний/black* для створення асоціації зі злом, нечистю, негативом. Наприклад, *as black as sin, as clear as the sun at noonday*.

Коротко кажучи, концепт Добра у обох лінгвокультурах включає сонце, небо, життя і будь-які живі істоти (наприклад, *Прадуб у слов'ян та культ дуба у друїдів*), воду, чистоту (білий колір) тощо. До концепту Зла входять лексеми, семантично пов'язані з поняттями мороку, чорноти, вогнем, смертю і потойбічними чи неживими істотами. Такі стійкі асоціації, як вже підкреслювалося вище, визначають і емотивний потенціал відповідних лексичних одиниць, що важливо, навіть у разі їх використання у якості образного компоненту фразеологізму чи метафори.

Але якщо загалом протистояння Добра і Зла є, звичайно, притаманним обом досліджуваним лінгвокультурам, асоціації, що виникають в українців та англійців у зв'язку з певними міфологічними персонажами можуть відрізнитися. Це особливо цікаво простежується у ході аналізу деяких анімалістичних символів, які посідають важливе місце у давніх віруваннях анімалістичні символи. Тому спробуємо порівняти емотивність деяких з них.

Як підкреслює Н. С. Широкова, особливе місце серед анімалістичних мотивів кельтської міфології займають уявлення, пов'язані з конем. Для кельтів кінь був безцінною твариною у всіх іпостасях. Образ коня було включено до символіки Сонця і місяця (коня іноді розглядали як невтомного небесного скакуна, що може подорожувати як світом живих, так і світом мертвих, по воді та землі, на деяких галльських монетах зображали з човном, оскільки човен може бути і сонячним човном і кораблем померлих). Також, як підкреслює дослідниця, в Ірландії та Уельсі слово «ех» (ірл. кінь) входить до назв багатьох міфічних персонажів, пов'язаних з сонячним культом та потойбічним світом на морських островах (*ірландський бог Еохайд (Батько всіх), демон Еохо Ехкенд (Еохо Кінська голова), бог острівного потойбіччя Ріангабаір (Морський кінь)*). У британському та ірландському фольклорі місяць до цього часу називають «Білою Кобилою» (*White Horse*) (кельтська богиня місяця *Ріанна (Rhiannon)* часто зображувалася саме з білим конем, оскільки її символами були білий колір, кінь та місяць). Широке поширення мав культ кельтської богині *Епони*, що традиційно зображалася з конем та рогом достатку і вважалася покровителькою цих тварин, родючості землі і всього, що з цим пов'язано [12, с. 307-315]. Все сказане вище, а також аналіз культурологічних досліджень цього питання дає підстави припустити, що у британській лінгвокультурі образ коня має чітку позитивну конотацію, що відтворено у відповідних ідіомах, наприклад, *as strong as a horse, to work like a horse*.

Безумовно позитивним в англійській лінгвокультурі є також образ *єдинорогу*, що є символом чистоти, краси та недоторканості, та *лева*, що символізує могутність. Ці лінгвокультурні символи використовуються у фразеологічних порівняннях, наприклад, *March comes in like a lion and goes out like a lamb, as bold/brave like a lion, to fight like a lion*. При цьому єдиноріг не є міфічним образом в українській лінгвокультурі, символом краси в якій є калина (гарна як калина), а символом чистоти – лебідь, лебідка (гарна, як лебідка). Калина для українців уособлює духовне життя жінки: її дівочість, красу, кохання, заміжжя, радість і горе, родинні почуття [6, с. 269].

Але якщо в українській та англійській лінгвокультурах є образи, емотивний потенціал яких є чітко позитивним або чітко негативним (як ті, що розглядалися вище), то є й такі,

емотивність яких залежить від контексту висловлювання, оскільки сам міфологічний персонаж є суперечливим і діє то позитивно, то негативно, залежно від ситуації. До таких персонажів належать в-основному демонологічні персонажі, одним з найпопулярніших, найвідоміших і найсуперечливіших серед яких є *відьма*.

Як підкреслюють О. Богдашина та Ю. Клименко [1, с. 262-264], розходження у сприйнятті відьом вроджених і вчених полягали у народних уявленнях про спосіб надбання ними надлюдських можливостей. Якщо знання й уміння вродженої отримані мимоволі, «ненавмисно», то навчена знаходить їх свідомо, за власним злим наміром, шляхом боговідступництва й укладання договору з дияволом. Цим пояснюються й відповідні позитивні або негативні описи відьом в українських міфах і казках. При цьому, дослідники підкреслюють, що на відміну від західноєвропейських уявлень, в українських віруваннях відьма більше асоціюється зі знахарством, володінням таємними знаннями та іншими містично-потойбічними, але при цьому позитивними рисами, що пояснюється особливостями світогляду українців, а саме нерозвиненістю демонологічних вірувань українців на відміну від Західної Європи. На формування переважно негативного ставлення до відьом у західноєвропейській культурі вплинув, наприклад трактат «Молот відьом» 1486 року, що спричинив масові судові процеси над так званими відьмами. У свідомості українців сам факт володіння таємними знаннями не розглядався як гріх, особливо у випадку лікування, пророкування, рятування від негативних впливів третіх осіб тощо. Тому важко простежити чіткі грані між образами відьми й знахарки.

Як наслідок, така позитивна і дуже рідко негативна конотація складових концепту «*відьма*» відтворюється у денотативних полях відповідних творів фольклору, цим самим формуючи традиційне уявлення й ставлення до цього образу у дітей як нових представників української лінгвокультури. При цьому на увагу заслуговує той факт, що незважаючи на певну позитивність образу відьми, в українських фразеологізмах-компаративах цей образ переважно використовується для змалювання потворності жінки, наприклад, *красива як відьма з Лисої гори, страшна як відьма* [4; 14], або *страшна, як Мара* як згадка про давні міфи.

У міфології Британських островів образ відьми асоціюється, перш за все, з *банші* (*banshee*), яка є персонажем ірландської міфології і загалом визначається як жінка-привид, спів або плач якої означає смерть. Найчастіше зображується як білява красуня зі срібним гребінцем у руці. Найближчим аналогом ірландської банші є надприродня жінка *Gwarch Y Rhibyn* (*Гурах-у-рибин*), яка завжди зображується як величезна жаклива і надзвичайно худа стара жінка з темними зубами, білим обличчям та, іноді, крилами. Вона настільки страшна, що нею лякають неслухняних дітей (валлійський вираз *Y mae mor salw a Gwrach y Rhibyn – She is as ugly as the Gwrach Rhibyn – Вона страшна як Гурах-і-Рибін* означає надзвичайно негарну жінку) [7]. Варто зауважити, що обидва образи є носіями негативної емоції, оскільки, пов'язані зі смертю, тобто віщують її. З огляду на ступінь емотивності ці два образи різняться, оскільки банші за своєю зовнішністю та діями є менш негативним персонажем, ніж Гурах.

Таким чином, національно-культурні символи мають величезний емотивний потенціал, який впливає на загальне сприйняття висловлення, у якому вони використовуються. Тому дослідження мовної й мовленнєвої реалізації міфологем та етнолексем, що з дитинства формують національно-символічне сприйняття світу у представників певних лінгвокультур, є не лише цікавим, але й важливим у контексті сучасних лінгвістичних досліджень, особливо порівняльно-типологічних і потребує подальшої реалізації.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Емотивність національно-культурних символів, на нашу думку є важливим і малодослідженим аспектом сучасної лінгвістичної науки. Це питання особливо заслуговує на окремий і більш детальний розгляд з огляду та ту установчо-формувальну функцію, яку виконують символи у свідомості представників певної лінгвокультури, створюючи стереотипні уявлення мовців щодо реалій об'єктивної дійсності, які можуть символічно описуватися за допомогою таких мовних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдашина О. Образ відьми в україністичній літературі другої половини XIX – початку XX ст. / О. Богдашина, Ю. Клименко // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – 2008. – С.261-267.

2. Вепрева И. Т. Идеологема и мифологема: интерпретация терминов / И. Т. Вепрева, Т. А. Шадрин // Научные труды профессоров Уральского института экономики, управления и права. – Екатеринбург, 2006. – Вып. 3. – С. 120-131.
3. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учеб.пособие для вузов / отв.ред Г.А.Золотова. – 3-е изд.,испр. – М.: Высш.шк., 1986 – 640с..
4. Вороніна Ю. В. Образ української жінки у фразеології [Електронний ресурс] / Ю. В. Вороніна, О. Ю. Корж, Л. О. Кошляк, І. А. Луговська // Сборник научных трудов Sworld по материалам международной научно-практической конференции. – 2012. – Т. 27.– № 1. – С. 44-47. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology-112/linguistics-and-foreign-languages-in-the-world-today-112/12302-112-896>
5. Демехіна Д. Б. Українська діяволіада : етимологізаційний аспект [Електронний ресурс] / Д. Б. Демехіна // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство [міжвуз. зб. наук. ст.]. – Бердянськ: БДПУ, 2010. – Вип. XXIII. – Ч.І.– С. 248-261. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/handle/123456789/17219>
6. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
7. Лайсафт П. Банши и другие вестники смерти кельтского фольклора: суть и смысл «плача» как «послания» [Електронний ресурс] / П. Лайсафт, Т. Михайлова // Банши: фольклор и мифология Ирландии. – М.: ОГИ, 2007. – Режим доступа: <http://www.polit.ru/article/2007/10/24/banshee>.
8. Роллестон Т. Мифы, легенды и предания кельтов [Електронний ресурс] / Т. Роллестон. – Режим доступа: <http://www.Royallib.ru>.
9. Чабаненко В. А. Основы мовної експресії / В. А. Чабаненко. – К.: Вища школа, 1974. – 168 с.
10. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка : монография / В. И. Шаховский. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: ЛКИ, 2006. – 206 с.
11. Шелестюк Е. В. О лингвистическом исследовании символа / Е. В. Шелестюк // Вопросы языкознания. – № 4. – М.: «Наука», 1997. – с. 125-143.
12. Широкова Н. С. Анималистические мотивы кельтской мифологии / Н.С.Широкова // Исследования и публикации по истории античного мира. [под ред. Э. Д. Фролова]. – Выпуск 2. – СПб., 2003. – с. 307-320.
13. Энциклопедический словарь в 86 томах с иллюстрациями и дополнительными материалами [сост. Ф. А. Брокгауз, И. А Ефрон]. [Електронний ресурс] – СПб., 1890. – Т. 59. – С. 315 – Режим доступа: <http://www.vehi.net/brokgauz/>
14. Юрченко О. С. Словник стійких народних порівнянь / О. С. Юрченко, А. О. Івченко. – Х.:Основа, 1993. – 176 с. ,

Демиденко О. Эмотивность национально-культурных символов.

Статья посвящена анализу эмотивности национально-культурных символов в контексте сравнения украинской и англоязычных лингвокультур. Рассмотрены сущность категории эмотивности и понятия эмотивной лексики. Представлено определение понятия символа. Проанализированы слова-реалии как непосредственная речевая реализация символов определенной лингвокультуры, а также мифологические реалии как национально-культурные символы, входящие в состав компаративных фразеологизмов. Дано определение понятия реалий-символов. Проведено сопоставление некоторых образов фразеологических сравнений украинской и британской лингвокультурах с учетом их эмотивности и вызываемых ними ассоциаций. Внимание автора сконцентрировано на противопоставлении Добра и Зла, а также на соответствующих мифологических образах в украинском и британском мифологическом дискурсах с учетом реализации соответствующего эмотивного потенциала образов-реалий и лексем, принадлежащих к их денотативным полям.

Ключевые слова. *Лингвокультурология, лингвокультура, мифологема, реалия, символ, фразеологизм, сравнение, эмотивность.*

Demydenko O. Emotiveness of National-Cultural Symbols.

This article deals with the emotiveness of national-cultural symbols in the course of comparing the Ukrainian and British linguistic cultures. The essence of the emotiveness category and the notion of the emotive lexis have been considered. The notion of symbol and its definition are represented. The realias as direct speech realization of the symbols of specific linguistic culture as well as mythological realias as national-cultural symbols included into the content of the phraseological comparatives. The realias-symbols have been defined. Some images of phraseological comparatives of Ukrainian and British linguistic cultures with consideration of their emotiveness and related associations. The author focuses her attention on the Good and Evil as well as the related mythological images and lexemes in their denotative fields.

Key words: *cultural linguistics, linguoculture, mythologem, realia, symbol, phraseological unit, comparison, emotiveness.*

Наталія Іваницька
(Вінниця)

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

НЕРІВНОРЯДНІСТЬ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ ДІЄСЛІВНИХ СИСТЕМ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

У статті систематизовано науковий досвід лінгвістичної славістики, германістики та контрастивістики у визначенні лінгвальної сутності та метамовної інтерпретації парадигматичних категорійних ознак дієслова. Проаналізовано багатовимірні класифікації категорійної семантики дієслова. З'ясовано, що внутрішньомовна лексико-семантична парадигматика української та англійської дієслівних систем має нерівнорядні класифікації, в основу яких покладено денотативний, логіко-семантичний, семантико-граматичний, синтагматичний, антропоцентричний принципи. Виявлено, що в славістиці поширеним є розмежування дієслова як структурно-номінативної одиниці мовної системи і дієслова як предикативного компонента речення, на противагу стійкій тенденції в англістиці, особливо зарубіжній, до поєднання номінативної та функціональної значущості дієслова. Доведено, що приведення діючих внутрішньомовних лексико-семантичних класифікацій до «спільного знаменника» є необхідною умовою здійснення науково валідного міжмовного аналізу, спрямованого на встановлення ізоморфних та аломорфних ознак дієслівних лексико-семантичних парадигм.

Ключові слова: дієслово, міжмовний аналіз, лексико-семантична парадигматика, класифікація дієслів.

Постановка проблеми. Сучасна мовознавча бібліографія як у славістиці, так і в германістиці, а останнім часом і в контрастивістиці, багата на розвідки, присвячені аналізу дієслівної семантики (А.Д. Апресян, І.Г. Альошина, С.М. Антонова, О.В. Бабакова, Л.Г. Бабенко, І.В. Багмут, Л.М. Васильєв, Р.М. Гайсіна, А.Р. Кероп'ян, М.В. Мирончук, З.В. Ничман, А.Я. Середницька та ін.). Пильна увага до семантики дієслова має суперечливий вплив на зіставні дослідження дієслівних систем. З одного боку, внутрішньомовні описи становлять основне підґрунтя для зіставного аналізу і певною мірою полегшують проведення міжмовного дослідження. З іншого ж боку, аналіз великої кількості дотичних до проблем лексичної та граматичної семантики внутрішньосистемних наукових розвідок наштовхує на думку, що застосування їхніх результатів має певні труднощі з огляду на неоднозначність трактування понять та термінів, якими оперують дослідники, різновекторність підходів до опису обраних об'єктів дослідження в контексті сучасних наукових парадигм, а також неоднакові цілі та завдання.

Доводиться констатувати, що на першому етапі зіставного аналізу – точному і повному описі дієслівних систем української та англійської мов, – дійсно необхідно «наверстати» та до певної межі «упорядкувати» їхній опис, з тим щоб на наступних етапах дослідження оперувати теоретично й термінологічно релевантними одиницями. Інакше кажучи, установлення міжмовних кореляцій та відмінностей у межах обраних аспектів дослідження дієслівних систем видається неможливим без попереднього вибудовування співвідносних внутрішньомовних дієслівних описів у кожній із зіставляваних мов, здійснених на ідентичних методологічних засадах і репрезентованих однаковими термінопозначеннями.

З огляду на зазначене, **актуальним** постає аналітичний огляд основних діючих у лінгвістичній славістиці і германістиці підходів до внутрішньосистемної стратифікації дієслівної семантики, які є релевантними для подальшого зіставлення лексико-семантичної парадигматики дієслівних систем української та англійської мов і критичне осмислення яких є найбільш впливовим на формування власних методологічних засад контрастивного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розроблення загальнометодологічних основ і принципів семантичної класифікації дієслівної лексики завдячує передусім лінгвославістам, зокрема працям Ю.Д. Апресяна, Л.М. Васильєва, Р.М. Гайсіної, О.І. Леути, Т.Є. Масицької, О.М. Мухіна, В.М. Русанівського, Н. Ю. Шведової. У низці розвідок аналізом було охоплено конкретні лексико-семантичні групи дієслів української мови (І.В. Багмут, Є.А. Карпіловська, І.І. Овчиннікова, Г.О. Пашковська, А.В. Шумейкіна та ін.), англійської мови (Т.В. Виногорова,